

stelních. Tolikéž podotkl d. dv. kanc. ze dne 23. srpna 1844 č. 24.585, poněvadž v Dalmacii není zákona o konkurenci vzhledem k nákladům staveb kostelů a farních budov, že jest se přidržovati v tom ohledu práva kanonického, které stanoví, že v podobných případech jest povoláno k tomu, aby neslo dotyčné náklady, předem jmění kostelů, není-li však dostatečné, že má nastoupiti povinnost patronova a nebyl-li by tento s to, aby k nákladům přispěl, že k tomu povinna jest obec.

9. Tyrolsko: Obce mají v každém případě, kde není zvláštních úmluv, poskytovat zdarma přípřeže i práce ruční (d. dv. kanc. ze dne 19. ledna 1797 č. 1667). Dle toho stihají náklady stavební, pokud tu není zvláštních poměrů ať na základě starobylé zvyklosti ať na základě smluv, vždy jen patrona a obec, ať již dotyčný kostel má nějaké výdajné jmění čili nic (d. dv. kanc. z 28. března 1845 č. 2684). Naproti tomu nemá býti hrazen náklad a potřeby bohoslužby nikdy od obce jako takové, nýbrž těmi, v jichž zájmu se děl; proto také má zvláštní bohoslužební náklad v určité části obce hrazen býti výhradně příslušníky oné části (vyhl. místodrž. pro Tyrolsko a Vorarlbersko z 26. ledna 1871 č. 1590).

10. Terst: Nedostává-li se jmění kostelního, jakož i tehdy, má-li kostel jen jmění, jež mu jest nevyhnutelné, má místo tamější stavební systém konkureční, dle kterého musí platiti farní patron práce řemeslnické a obec přípřeže a práce ruční. Ve skutečnosti hradí však městská obec terstská sama veškeré náklady se stavbou i opravami spojené.

Obce farní (řecko-východní).

Duchovenstvo řecko-východní sestává z duchovních světských a mnichů (duchovních klášterních); z řad kleru na druhém místě jmenovaného doplňuje se vyšší duchovenstvo (patriarchové, arcibiskupové a biskupové). Pro kandidáty stavu duchovního jsou v Rakousku kněžské semináře, které jsou podobně zařízeny jako semináře katolické; kandidáti mají se před udělením svěcení podjáhenského rozhodnouti, chtějí-li náležeti k stavu duchovních klášterních či světských, neboť podjáhen nesmí vstoupiti ve svazek manželský; proto jsou z pravidla i biskupové bráni z kleru klášterního. Duchovní regulační plán, vydaný pro Bukovinu (dv. reskript ze dne 29. dubna 1786 č. 11) obsahuje podstatné, většinou ještě dnes platné zásady o postavení kněží v církvi řecko-východní.

Dalšími akty církevními a k nim se vztahujícími politickými předpisy byly v Haliči a Bukovině farní obce a protopresbyteriaty podobně jako obdobná zřízení v církvi katolické z části nově zavedeny, z části nově organisovány.

I. Faráři (popové).

Již jmenovaný dvorský reskript nařizuje, že faráři mohou býti jmenováni jen rakouští státní příslušníci, jichž předešlý život byl bezúhonný a kteří získali si potřebných vědomostí a podrobili se předepsané zkoušce konsistoriální, obdrželi svěcení, překročili 25. rok svého věku a náležejí ke kleru světskému; těmto je dovoleno se ženiti. Jich stavu přiměřená výživa jest jim předem zaručena a vedle toho dostává farář ještě za zvláštní církevní úkony poplatky jemu dle štolového řádu náležející. Každý farář má vésti ve svém obvodu matriky (sňatků, narození a úmrtí).

Všechna vedlejší zaměstnání, jež by byla na ujmu duchovní hodnosti, jsou farářům zakázána. Přijímání odměn za svátosti, podané nemocnému neb za vyučování ve víře, jakož i sbírky almužen jsou zakázány.

II. Protopresbyter (arcikněz, protopop) zastává po většině také úřad farní a má jako farář vykonávat příslušné funkce, je však nadřízen farářům svého okresu. V této vlastnosti jest povinen prováděti periodické (čtvrtletní) visitace kostelů, jakož i spolu dohlížeti a spravovati kostelní jmění. Při čtvrtletních visitacích má prohlédnouti kostelní účty a je zkoušeti, naříditi odstranění vad a pak vždy o své visitaci konsistoři podati zprávu. Dle církevního zřízení z roku 1868 pro příslušníky řecké církve orientální národnosti rumunské (romanská metropole) volí se arcikněží na synodě protopresbyteriální a faráři na synodě farní; synody tyto volí i kaplany, jáhny, professory a učitele; dle srbského církevního zřízení volí se faráři, jich pomocníci a jáhni obcí resp. místním církevním výborem; arcikněží volí se však obcí jen tehdy, mají-li zároveň fungovati jako faráři.

III. Zákonem ze dne 13. května 1890 č. 66 ř. z. byl nejmenší příjem řecko-orientálských pomocných kněží v Dalmacii a to u těch systematisovaných pomocných kněží, kterým byly svěřeny funkce duchovní správy při kostelu mimo farní obec se nalézajícím a kteří při něm mají své úřední sídlo, zvýšen o 100 zl. Příjem duchovenstva v Dalmacii tvoří i naturální dávky věřících. Další stanovení příjmů kněží řecko-východních stalo se zákonem ze dne 7. ledna 1894. Vdovám a sirotkům po farářích a arcikněžích (protopopech) poskytují se z náboženského fondu řecko-východního podpory jakož i příspěvky k zapravení nákladů spojených s poslední nemocí a pohřbem (nař. min. kultu a vyuč. ze dne 15. září 1857 č. 174 ř. z.).

IV. Disciplinární kázeň a duchovní dohled nad faráři a arcikněžími přísluší konsistoři; tato může zakázati vykonávání duchovních funkcí na určitý čas, jakož i naříditi sesazení z úřadu pro přečin proti duchovním povinnostem a předepsané kázni, při čemž však každá libovůle přísně je zakázána; dříve než takovýto disciplinární nález jest vyřčen, mají býti konsistoři eventuelně za tou příčinou zvlášt dosazenou komisí předsevzata nutná vyhledávání, jež mají býti sice jen stručně, přece však s přísným zachováním všeho, co je nutno k důkazu, sepsána v protokol, jenž se má obviněnému předložiti; po skončení vyšetřování má tato komise podati své dobrozdání konsistoři; ta má pak ihned většinou hlasů rozhodnouti o dotýčném disciplinárním případě, proti kterémužto rozhodnutí jest volno se odvolati. Veškerému kleru, jakož i konsistoři a biskupu jest zakázáno nalézti na jakýkolivěk způsob exkomunikace, pokud účinky její týkají se i občanských práv státních příslušníků.

V. Správa církevního jmění.

Politickými nařízeními jsou k dohledu nad správou jmění biskupství povoláni pro každou kostelní obec vždy dva církevní otcové (epitropové) ze stavu laiků, které navrhuje biskup a potvrzuje vláda.

Již cit. dv. reskript z 29. dubna 1786 nařídil, že mají církevní otcové starati se o řádné vykonávání bohoslužeb a o vnější dobrý stav kostela, tedy o udržování a zařízení jeho. Cit. dv. reskript nařizuje dále, že ve městech, kde fary jsou vlastním nadáním opatřeny, mají býti jeden nebo dva počestní měšťané voleni za představené kostela. Tito mají se starati o pořádek při bohoslužbě, o církevní kázeň a dostatečné kostelní nářadí; oni musí také, pokud totiž kostely mají své vlastní nadání, z kterého jsou vydržovány, neb při nichž jest základní jmění obětní, skládati účty o stavu

kostelního jmění a o příjmech jeho i vydáních. O kostelním zařízení mají představení kostela dvojí inventář spolu s farářem sepsati a jeden z nich zaslati konsistoři; oni mají dále sepsati každoročně podrobný účetní výkaz o příjmech a vydáních a tento účet má býti okresnímu arciknězi (protopopu) u příležitosti jeho čtvrtletní visitace předložen, aby jej spolu s farářem prozkoumal. Účet jest spolu se všemi listinnými doklady zaslati konsistoři a odtud dále zemské správě.

VI. Co se tkne konkurenční povinnosti obcí, mají tyto poskytovat služby ruční a přípřežní; ostatní břemena stavební nese z části patron, z části farní obec, takže tato vedle prací povozných a ručních musí přispěti veškerými surovinami, polovinou hmotných výloh a třetinou ceny stavebního místa.

Náklad k církevním účelům rozvrhuje se na veškery údy farní obce dle poměru přímých daní (viz nál. buk. zemské vlády ze dne 15. června 1857 č. 30 z. z.). (Viz čl. »Přirážky farní a »Církev řecko východní«.)

Obce školní.

I. Pojem a rozsah.

Školní obcí rozuměti jest souhrn všech členů obce přiškolených k určité škole. Místní rozsah školní obce (školní obvod) řídí se dle přiškolení a spadá buď v jedno s hranicemi místní obce nebo rozšířen jest na více obcí nebo více částí obce (místa, části jich nebo jednotlivé domy).

II. Dle říš. zákona ze dne 25. května 1868 č. 48 ř. z. (§ 10 lit. c) a dle zemských zákonů o dohledu ke školám nabývá právní postavení obcí školních repraesentativního rázu v obecní školní radě, která jakožto nejnižší orgán samosprávy školské obstarávati má záležitosti přikázané obci školní ve příčině dozoru nad školstvím národním a správy jeho (viz čl. Rada školní místní). Mimo to jest obec školní ve většině zemí též konkurenčním činitelem co do uhražování školských břemen; tak v Čechách (zem. zák. ze dne 24. února 1873 č. 16 z. z.), ve Slezsku (zem. zák. ze dne 28. února 1870 č. 74 z. z.), v Bukovině (zem. zák. ze dne 30. ledna 1872 č. 9 z. z.), v Istrii (zák. zem. ze dne 30. března 1870 č. 83 z. z.), v Korutanech (zem. zák. ze dne 27. října 1871 č. 23 z. z.), v Krajině (zem. zák. ze dne 28. prosince 1884 č. 4 z. z. z r. 1885), v Dolních Rakousích (zem. zák. ze dne 25. února 1890 č. 22 z. z.), v Horních Rakousích (zem. zák. ze dne 23. ledna 1870 č. 11 z. z.), v Solnohradsku (zem. zák. ze dne 10. ledna 1870 č. 10 z. z.), a v Tyrolsku (zem. zák. ze dne 30. dubna 1892 č. 8 z. z.).

Podle všech těchto zákonů zemských připadá obci školní péče o t. zv. věcné potřeby školy t. j. o zřízení a zachování školních budov, nájem, vytápění, osvětlování místností školních, opatření bytu pro správce školy a ony hospodářské místnosti, kterých je třeba pro místo učitelské, pozemky dotované, zřízení a udržování školních zahrad a tělocvičen, sady k hospodářským účelům zkušebním, opatřování a udržování zařízení školních a jiných nezbytných předmětů k vyučování. Ještě dále sahá povinnost školních obcí v Bukovině, ve Slezsku a Tyrolsku, kde školní obce částečně též přispívají ke služnému učitelstva resp. musí je uhražovati za přispění země. Naproti tomu nevztahuje se povinnost školních obcí na uhražování věcného nákladu škol měšťanských v Korutanech a Krajině, kterýžto náklad v Korutanech (včetně nákladu na 3 nejvyšší třídy osmitřídních škol měšť.) nese země a v Krajině školní okres (vyjímaje město Lublaň). Na Moravě,